

get har opstillet om det fri Bevis, fortjener fuld Anerkjendelse. Det er et Gode, som ikke noksom kan paaflønnes, at Domstolene i deres Afgjørelser af, hvad der maa anses for Bevis eller Ikke-Bevis, ikke ere bundne ved bestemte Regler, men frit kunne skønne over samtlige Omstændigheder, som foreligge gjennem Proceduren. Dermed er den saakaldte legale Bevissteori, f. Ex. Reglen i Danske Lov 1—13—1 om, at to Vidner, der ere overensstemmende om den samme Ting, give fuldt Bevis, falden. Jeg tror, det er meget godt, at den er falden. Jeg tror, at der er sørt ikke saa Bevise her i Landet ved to overensstemmende Vidner om den samme Ting, som der ialtsald har været en ikke saa ringe Formodning om ikke vare saa ganste stemmende med Sagens virkelige Sammenhæng. Jeg anser det ogsaa for at være et Fremskridt, at Domstolene for Fremtiden ifølge § 238 ikke i deres Afgjørelser skulle være bundne ved de afgivne Skjønforretninger. Naar de fornødne Momenter foreligge Domstolene, naar de fornødne Udtalelser af sagtyndige Mænd foreligge Domstolene, saa ville de i mangfoldige Tilfælde komme til et rigtigere og bedre Skjøn over, hvad der er Ret i det givne Tilfælde, end et udnævnt Skjøn kan gjøre dette. § 270, som udtaler den Sætning, at Sagens faktiske Sammenhæng afgjøres ved frit Skjøn i Henhold til Forhandlingerne og Bevisførelsen, har som Følge heraf min fulde Tilslutning og Sympathi. Smidleritid kan jeg dog ikke tilbageholde en Bemærkning med Hensyn til det frie Bevis, som allerede den foregaaende ærede Taler fremhævede — Hjøndt jeg i dette Punkt har en anden Opfattelse end han —, nemlig den, at det er en besynderlig Stilling, som det foreliggende Lovforslag har bevaret med Hensyn til Partseden. Det foreliggende Lovforslag har i Grunden bevaret Partseden ganste paa samme Maade, som den nu eksisterer, kun med den Forskjel, at der er givet Domstolene en større Frihed i Valget af Partseden, og da navnlig en større Frihed med Hensyn til at sige til den ene eller den anden af Parterne, hvem af dem der skal aflægge Ed. Jeg kan nu ikke skønne rettere, end at Partseden saaledes stillet er en Inkonsekvents imod den frie Bevissteori; Partseden er i og for sig som saadan ikke Andet end et Bevismiddel, og i andre Retssystemer, i andre Lande kjender man jo ogsaa Partseden som kun et Bevismiddel. Hvis jeg ikke er feil underrettet, saa betragtes Partseden i den engelske og i den amerikanske Proces kun som et Bevismiddel og kan kun anvendes som saadant, idet det nemlig kan paalægges Parterne ikke blot at afgive Forklaring i Sagen, men ogsaa at afgive edelig Forklaring i Sagen. Vilde det ikke være naturligare, at man ogsaa her hos os gif til denne Opfattelse? Nu er Sagen jo den, at Partseden betragtes som et Slags Nødanker for at komme til en Afgjørelse af Sagen; men denne Afgjørelse, som altsaa kom-

mer til at hvile i Parternes Hænder, er meget ofte ikke den rette. Der bliver trindt omkring i Landet aflagt Partseder og derved stiftet Ret paa den Side, hvor den sikkert ikke vilde være kommen til at falde, hvis Domstolen efter Aflæggelsen af Ed'en endnu havde havt frit Skjøn over, hvad der var Ret i den foreliggende Sag. Jeg tror derfor, at det vilde være rigtigst at føre Partseden tilbage til det, som den ifølge sin Natur i Virkeligheden er, nemlig et Bevismiddel, og dette vilde ogsaa være i god Konsekvents med andre Bestemmelser her i Lovforslaget, og da særlig med den Bestemmelse i Lovbokslovet, hvorefter Parterne kunne afhøres til Oplysning af Sagen. Naar man saaledes vil afhøre Parterne i Sagen, er det saa Meningen blot at faae en forbeholden eller tveetydig Erklæring fra dem? Eller er det ikke Meningen at gjøre Alvor af at komme efter, om han har, som man siger, rent Brød i Rosen, tvinge ham til at sige under Ed, hvorledes Sagen forholder sig. Altsammen dog selvfølgelig under visse Forudsætninger, der hjemle saadan Lovg. I Lovforslagets § 256 er Ed'en ogsaa benyttet som et Bevismiddel, idet Parterne kunne blive enige om at bevise et vist Faktum under Sagen ved Ed. Der staar udtrykkelig, at det kun er et vist Faktum, der saaledes kan bevises ved Parternes vedtagne Ed. Men anderledes stiller det sig jo ikke, og det kan ikke stille sig anderledes i Praxis med Hensyn til Partseden, den maa altid gaa ud paa enten at benegte eller bekræfte et bestemt Faktum. Naar nu Lovforslaget giver Parterne Ret til at bevise et vist Faktum ved Ed, hvad er saa naturligare, end at der ogsaa gives Domstolene Ret til, efterat Sagen har været forhandlet, og naar det af Domstolene er erkjendt, at der mangler Noget i Beviset, at lade Bevisførelsen for et bestemt Faktum ske ved Partsed? Vi have ogsaa i Lovforslaget andre Exempler, som ere analoge dermed, navnlig i § 253, hvor der med Hensyn er hidholdt den nugældende Regel, at den, der producerer et ellers i sin Form uantasteligt Privatdokument med en Mands Underskrift, har blot paa Grund deraf Ret til at forlange, at Manden skal fragaa sin Underskrift med Ed. Er dette ikke Partsed paa Grund af de foreliggende Omstændigheder, som her fordres, og ikke som en endelig Afgjørelse af Sagen, men som Bevis? Det Samme gjaelder om den Ret, der i § 258 er givet den, der fører Handelsbøger, til at lade Beviset suppleres med Modpartens Benægtelsesed eller sin egen Fyldingsed. Jeg tror altsaa, at selve Lovforslaget med Hensyn har været ind paa den Vej at betragte Partseden som Bevismiddel, og jeg kan ikke se rettere, end at det, at man har fastholdt den tidligere Anstuelse angaaende Edens Benyttelse, er en Inkonsekvents ligeoverfor alle de andre Bestemmelser og navnlig ligeoverfor Theorien om det frie Bevis. Selvfølgelig er det ikke min Mening at gaa ind paa noget Lignende,